

Abay Kunanbayulı'nın Poetik Şiirlerinde Eski ve Yeni Şiir Ayrımı

The Distinction Between Old and New Poetry in Abay Kunanbaiuly's Poetic Poems

Yılmaz BACAKLI

(Sorumlu Yazar-*Corresponding Author*)

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bolu, Türkiye

Department of Turkish Language and Literature,
Bolu Abant İzzet Baysal University University,
Faculty of Science Literature, Bolu, Türkiye
yilmazbacakli@gmail.com

Öz

Kazak edebiyatı XIX. yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla modern bir başlangıç yapar. Zira siyaset, ekonomi ve hayat tarzının ortaya çıkardığı yeni ihtiyaçlar yeni ifade kalıplarını dayatır. Kazakların göçebe yaşam tarzını kısmen de olsa yitirmesi, Rusların coğrafyaya iyice yayılıp yerleşmesi, sanayi üretimine dayalı modern hayatın çıktıkları Kazak edebiyatını da diğer tüm coğrafyalar gibi değişime zorlar. Kazak edebiyatının esaslı türü olan şiir bu değişimden çok etkilenir. Çünkü şahsi şöhratlerin ve menfaatlerin aracı olarak kullanılan dönem şiirinin toplum için ürettiği bir şey yok gibidir. Bu da sosyal hayattaki insicamı bozmakta, toplum bilincindeki travmayı derinleştirmektedir. Bunu babasının işi dolayısıyla yakından gözleme imkânı bulan Abay Kunanbayulı, çözüm arayışına girer. Ciddi bir zihni hazırlık sürecinin ardından türe dönük örnek ve öncü uygulamaları ile eski şiir anlayışını tüm unsurları bakımından yeniden ele alır. Şiir türünü hem biçim hem de içerik yönüyle örnek metinler üzerinden güncelleme arayışına girer. Onun türü güncelleme çabasında hem Doğu medeniyetine ait şiir klasikleri hem de Batı medeniyetine ait şiir klasikleri etkili olur. Nitelikli ve derinlikli okumalar sayesinde türün imkanlarını iyi tanır. Abay Kunanbayulı, eski şiir ve yeni şiir arasında tahrip edici bir mücadele başlatmaz. O, itidal içerisinde bir yenilenme arayışındadır. Kendisi de gelenekten beslenerek yetişen Abay Kunanbayulı, eldeki mevcudu çağın ihtiyaçlarının gerektirdiği şekilde güncellemek ister. Başka şiirlerinde de yer almakla birlikte poetik ilkelerin yoğun olarak yer aldığı altı şiirinde eski ve yeni şiire bakışını ortaya koyar. Çalışma, Abay Kunanbayulı'nın poetik içerikli şiirlerinden hareketle Kazak edebiyatının eski ve yeni şiir anlayışına dönük tespitlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Metin inceleme yöntemi ile elde edilen bulgular çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazak Edebiyatı, Şiir, Abay Kunanbayulı, Poetika

Abstract

Kazakh literature makes a modern start in the second half of the 19th century. The new needs arising from politics, economy, and lifestyle impose new expression patterns. The loss of the nomadic lifestyle of the Kazakhs, the settlement of the Russians in the region, and the modern life based on industrial production forced Kazakh literature to change. Poetry, the main genre of Kazakh literature, is greatly affected by this change. Because poetry used as a tool for personal fame does not produce anything for society. This disrupts social life's harmony and deepens social consciousness's trauma. Abay Kunanbaiuly, who observes these closely due to his father's job, begins to search for a solution. After a serious mental preparation process, he reconsiders the old understanding of poetry in terms of all its elements, with its exemplary and pioneering practices in the genre. He seeks to update the poetry genre through sample texts in terms of both form and content. In his effort to update the genre, both the poetry classics of Eastern civilization and Western civilization are influential. He gets to know the possibilities of the genre well thanks to qualified and deep readings. Abay Kunanbaiuly does not initiate a destructive struggle between old poetry and new poetry. He seeks renewal in moderation. Abay Kunanbaiuly, who grew up nourished by tradition, wants to update the existing resources as required by the needs of the age. He reveals his perspective on old and new poetry in his six poems, which include poetic principles extensively, although they are also included in his other poems. The study aims to reveal the findings about the old and new understanding of poetry in Kazakh literature, based on Abay Kunanbaiuly's poems. The findings obtained through the text analysis method form the basis of the study.

Keywords: Kazakh Literature, Poetry, Abay Kunanbaiuly, Poetics

Geliş Tarihi/Received	13.03.2024
Revizyon/Revision	31.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted	15.05.2024
Yayın Tarihi/Publication Date	28.09.2024

Atf

Bacaklı, Y. (2024). Abay Kunanbayulı'nın Poetik Şiirlerinde Eski ve Yeni Şiir Ayrımı. *Turcology Research*, 81, 456-469.

Cite this article

Bacaklı, Y. (2024). The Distinction Between Old and New Poetry in Abay Kunanbaiuly's Poetic Poems. *Turcology Research*, 81, 456-469.

Giriş

Modern Kazak Edebiyatının Kuruluşu ve Abay Kunanbayulu

Kazak edebiyatının modern bir biçim alması daha çok XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra olur. Abay Kunanbayulu, İbray Altınsarin ve yaptığı bilimsel çalışmalar ile Çokan Velihanuli Kazak edebiyatının modern döneminin kurucuları arasında sayılabilir. Kazak edebiyatında şiir, hayatın geneline hitap edecek şekilde çok yönlü icra edildiğinden Kazak Türkçesinin bir edebî dil olarak sistemleşmesinde ve geleneğin oluşmasında çok önemli bir rol oynar (Koç-vd., 2007: 25-26). Abay Kunanbayulu Kazak şiirini içerik ve biçim bakımından Doğu ve Batı etkisinde zamanın ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlemeye çalışır. İbray Altınsarin ise yazdığı öğretici hikâyeler ile Kazak edebiyatında nesir türünün doğuşuna öncülük eder (Özdemir-Kerimbekova, 2019: 21-25). Altınsarin eğitimci ve etnograf kimliğinin yanı sıra Kazakça gazete yayınlama konusunda da ilk girişimi yapan isimlerden biridir. Çokan Velihanov da Kazak tarihini, etnografyasını ve kültürünün yazılı kaynaklar yeterli olmadığından sözlü edebiyat ürünleri olan halk edebiyatı örneklerini inceleyerek anlamaya çalışır. Bu eserleri derleyerek bilimsel yöntemlerle yayınlayan Velihanov, modern edebiyatın önemli subelerinden ikisi olan edebiyat tarihi ve teorisi konusundaki çalışmaları başlatan kişi olarak anılabilir (Ahmetov-vd., 2007: 540-544).

Modern Kazak edebiyatının kurucu isimlerinden Abay Kunanbayulu 10 Ağustos 1845 tarihinde Semey vilayetinin kendi adıyla anılan Abay ilçesine bağlı Şıngıstav köyünün Kaskabulak yaylasında doğar (Ğariyfollo, 2004: 4-5). Annesi ona verilen İbrahim adını 'Abay' olarak kullandığı için halk arasında da daha çok bu isimle tanınır (Baytursunulu, 2013: 95). Babası Kunanbay ve dedeleri bölgenin ileri gelenleri arasındadır. Abay Kunanbayulu ilk edebî terbiyesini dili kuvvetli ve edebî bilgisi derin olan annesi Ulcan ve babaannesi Zere'den alır. Onlardan dinlediği Kazak edebiyatına ait masallar, halk hikâyeleri ve efsaneler sayesinde muhayyilesi, dil kabiliyeti gelişir (Özdemir-Kerimbekova, 2019: 76).

Babası Kunanbay, Abay'ın din eğitimi için önce özel hocalar tuttuysa da yaklaşık dokuz yaşında Semey'de düzenli eğitim alabileceği bir medreseye göndermeye karar verir. Bu medresede kendi kendisine Arapça, Farsça öğrenen Kunanbayulu Çağatayca üzerine de çalışma imkânı bulur. Bu dönemde bilhassa Doğu edebiyatını ve Nizâmî, Fuzûlî, Firdevsî, Nevâî gibi bu edebiyatın başarılı şairlerini tanıyan Kunanbayulu'nun edebiyata ilgisi her geçen gün artar. Abay on üç yaşında yeniden yöneticilik ve kadılık yapan babasının yanına bu konuda tecrübe kazanmak üzere dönmek durumunda kalır (Altınmakas, 2014: 260).

Abay Kunanbayulu, Semey'deki eğitimi sırasında bir süre Rus okuluna da devam eder. Burada Rusça öğrenen şair, bu dönemde de Puşkin, Lermontov, Krilov, Turgenyev gibi ünlü Rus şair ve yazarlarını tanır. Daha sonra bu sanatkârlar üzerinden Byron, Goethe gibi Avrupalı şairleri okuma fırsatı bulur. Bu dönemde özellikle yeni tanıdığı bu edebî şahsiyetlerin eserlerinden Kazakçaya çeviriler yapar. Buna karşılık babasının onu yönetici olarak yetiştirme isteği nedeniyle kendi şiirini oluşturup geliştirme imkânı olmaz (İsmail-Çınar, 1995: 9).

Babasının yanında olduğu sırada halkın sosyal durumunu gözleme ve sorun başlıklarını tespit edebilme fırsatı bulur. On beş yaşında ilk evliliğini yapan şair, yirmi yaşına geldiğinde sözü dinlenir bir hatip olur. Biylere mahsus kültürü yakından tanıyan Abay Kunanbayulu, merakı ve zekâsı sayesinde genç yaşta bir toplum liderine dönüşür (Bökeyhan, 2013: 89). Kazak halkının geri kalmışlığı ve çaresizliği üzerine erken yaşlarda düşünmeye başlayan Kunanbayulu, adaletli ve eğitim merkezli bir toplumsal gelişimin gerektiğine inanır. Dünyaya gözünü açtığını söylediği Rus aydını Mihaelis ile Semey'deki kütüphanede tanışır. Çarlık rejimine dönük eleştirileri nedeniyle Türkistan coğrafyasına sürgün edilen başka Rus şair ve aydınlarıyla da dostluk kuran Kunanbayulu'nun şairlik açısından en verimli dönemleri kırk yaşından sonra başlar. Hayatı özellikle kötü idareciler ile mücadele içerisinde geçen Abay, ömrünün sonuna doğru kardeşi Ospan ile başlayan ölümler nedeniyle oldukça sıkıntılı günler yaşar. Oğulları Abdurrahman ve Mağaviya'yı kaybeden Abay Kunanbayulu 23 Haziran 1904 tarihinde vefat eder (Özel, 1999: X).

Kunanbayulu şiiri toplum terbiyesinden sorumlu ancak estetiği de ihmal edilemeyecek bir sanat olarak görür. Kazak edebiyatının gelenekten beslenmekle birlikte yeni bir biçim ve anlayış kazanması gerektiğine inandığından Lermontov, Krilov ve Puşkin başta olmak üzere Kazakçaya 54 şiir çevirisi yapar. Yaşarken hiç basılmasa da 1855-1903 yılları arasında 72 telif şiir yazar. Yer yer ironik eleştirilerin yanı sıra lirik söyleyişlerin de bulunduğu şiirlerinde kendisinden, halkının içerisinde bulunduğu durumdan ve gelecek ideallerinden bahseder. Şairin şiirleri dışında uzun poemaları /destanları da bulunmaktadır. Kunanbayulu; Eskendir, Masğut, Âzim ve Lermontov'dan çevirdiği Vadim adlı 4 poema kaleme alır. Son olarak 1890-1898 yılları arasında Kazak edebiyatında bir yenilik sayılabilecek 45 makale yazar. Kara söz adı verilen bu nesir metinlerde de şiirine paralel konular işler (Özdemir & Kerimbekova, 2019: 79-80).

Abay Kunanbayulu'nun Poetik Şiirlerinde Eski ve Yeni Şiir Ayrımı

Abay Kunanbayulu'nun altı şiirinde şiir anlayışına dair detaylara rastlamak mümkündür. Bu şiirler Fuzuli Şemsi Seyhali (Fuzuliy Şemsiy Seyhaliy), Şiir Sözü'n Padişahi Söz Aydınlığı (Ölen Sözdin Patşası Söz Sarası), Birinin Yakını Ölürse Yaslıdır O (Birevdin Kisisi Ölse Karalı Ol), Ben Yazmıyorum Şiiri Meşgale İçin (Men Cazbaymın Ölendi Ermek Üşin), Başkasına Gönlüm Kanarsın (Özgege Könilim Toyarsın) ve İnsanın Bazı Dönemleri (Adamın Keybir Kezderi) dizeleri ile başlamaktadır. Poetik şiirler olarak isimlendirebileceğimiz

bu altı şiirde Kunanbayulı'nın temelde şiirle ilişkili olarak şair, okur, ahenk, biçim, içerik, dil ve üslup unsurlarını ele aldığı görülebilir.

Kunanbayulı şiirde mevcut olandan farklı bir iddia ortaya koyar. Kazak edebiyatında şiir türüne zamanın ruhuna uyacak yeni yol açmak ister. Bu nedenle poetik içerikli şiirlerinde ele aldığı her bir şiir unsurunu eski ve yeni hâlleri üzerinden değerlendirir. Kimi zaman doğrudan kimi zaman da zımnî olarak karşılaştırır.

Onun poetik şiirlerinde türle ilgili olarak eski ve yeni örnekleri bakımından ele alınan önemli unsurlardan biri, şiirin yaratıcısı olan şairdir. Şairlerden söz edilirken kaçınılmaz olarak şiirin varoluş amacı da ele alınır. Nitekim Kunanbayulı, poetik şiirlerinde eski ve yeni şair örneğini amaçlarından başlayarak ayırır.

Abay medresede okuduğu yıllarda kaleme aldığı ilk poetik şiirinde kendisini bir feryat şairi olarak niteler. Doğunun büyük şairlerinden Fuzulî, Şemsî, Nevâî, Sâdî ve Firdevsî'nin isimlerini anarak kendisine yardıma çağırır (Kunanbaev, 1957: 13). İsmi andığı şairleri eski olmakla birlikte kendisine rehberlik edebilecek kadar yetenekli ve başarılı şairler olarak değerlendirir. Kunanbayulı'nın ismini andığı şairler, yaşadıkları dönemde olup bitene kayıtsız kalmazlar. Onlar hem kendi dertleri hem de toplumun sorun ve ihtiyaçları için inisiyatif almış vizyoner isimlerdir. Abay da kendisini tavsif ederken bu nedenle feryat şairi terkinini kullanır. Ona göre şair, sesi gür ve dertli olmalıdır. Abay Kunanbayulı, eski şiirin var edicisi olan Kazak sözlü edebiyatı şairleri ile örneğini vererek teklif ettiği yeni şair modelini karşılaştırırken tahrip edici davranmaz. Onun hareket noktası eskiyi tamamen yok saymak yahut ortadan kaldırmak değildir. Kunanbayulı; mevcut şair modelini, okuyup tecrübe ettiği modern örneklerine benzer şekilde düzeltmeyi amaçlar.

Şairin Durumu

Kunanbayulı, eski ve yeni şiir ayrımında en temel eleştiriye şairler üzerinden gerçekleştirir. Poetik şiirlerinde doğrudan ya da dolaylı olarak eski ve yeni şairlerin karşılaştırmasını yapar. Abay Kunanbayulı, söz söylemede ustalıkları bakımından biy sınıfını da eski şairler arasında değerlendirip eleştirir. Biyler; kabile ve boy reisi olarak kendi boylarındaki adlı, idarî ve askerî konulardaki etkinlikleriyle oldukça nüfuzlu kimselerdir. Bu insanlar hanların idarî sisteminde komutan, yönetici, hakem ve bozkır aristokrasi temsilcisi vazifelerini yerine getirmektedir (Klyashtorny-Sultanov, 2004: 354). Kazak toplumunun geleneksel hukuk sisteminin merkezinde yer alan biyler, hak ettikleri saygıyı kazanmak zorundadır. Toplum; biylerin hükmüne itaat etmek için tarih, kültür, sanat, gelenekler ve halkın yaşam tarzı konusunda zengin bir bilgi birikimi olmasını bekler. Ayrıca bilgilerini derinlikli düşünce, güzel sözler ve adil kararlar ile uygulama sahasına yansıtabilmesini ister (Dadebayev vd., 2016: 126).

Biyler dönemi edebiyatı daha çok hitabet sanatının yoğun olarak kullanıldığı bir edebî dönemdir. Kazak toplumunun dünyaya bakışını, kültürünü, geleneklerini, bilgi birikimini ve tarihini ihtiva edecek bir çeşitlilik ve derinlik gösteren hitabet sanatı, biyler döneminin karakteristiğidir. Kazak Hanlığı döneminde etkili olan biy edebiyatında hitabet sanatı en olgun düzeyine ulaşır. Özellikle XX. yüzyıl öncesinde övgü, eleştiri ve nasihat içerikli konuşma örnekleri şiirli anlatımın başlıcaları arasında yer alır. Kazak hitabet sanatı dönemin şairlerinin öğrenmelerine, gelişmelerine ve olgunlaşmalarına hizmet eden bir sanat okulu işlevi görür. Hanlık döneminin tanınmış Kazak şairleri arasında bu öğrenme, gelişme ve olgunlaşma sürecine dahil olmamış kimse yoktur. Esasen Abay da bu geleneği tanıyarak yetişir. Belagati, Kazak kültürünü kavrayışı, insanını tanıması ve adaletle söz söylüyor olması nedeniyle Abay'ın da biyler dönemi edebiyat geleneğinin yetiştirdiği son isimlerden biri olduğunu söylemek mümkündür (Dadebayev vd., 2016: 114-116).

Abay Kunanbayulı'nın yetiştiği dönemde biy olarak hizmet verenlerin çoğu Kazak toplumunun geleneklerini, kültürünü ve adalet anlayışını kavrayamaz. Derinlikli düşünmekten uzak, adaletsiz kararlarla halktan bekledikleri saygıyı da kazanamaz. Üstelik bilmedikleri ve inanmadıkları için de sözleri tesirli olamaz. Kazak şiirine kaynaklık eden biylerin sözü hem içerik hem de biçim olarak sürekli irtifa kaybeder. Oysa Abay'a göre şiir oldukça kıymetlidir.

Şiir sözün padişahı, söz aydınlığı,

Emek vererek kafiyeler cesur bilgesi (Kunanbaev, 1957: 66)

Abay'a göre şair, önce söze kıymet vermelidir. Bu nedenle şiir için uğraş vermeli, hassas bir söz hizmetkârı gibi çabalayarak, emek vererek bir sarraf titizliğiyle sıradan sözcükleri ahenkli hâle getirmelidir. Bu uğraş için şair aday, ciddi bir birikimin yanında büyük bir cesarete de ihtiyaç duyar. Aymavıtlı ve Avezulı'nın ifadesine göre Abay'dan önce hüznün hâkim olduğu kasvetli bir dönem vardır. Bu dönem şairleri sanat cehdinden uzak; maişet derdiyle şiir söyleyen övgücü, dilenci yahut yalaka kimselerdir. Bu nedenle şiirlerine değer vermezler ve halktan da değer görmezler (2016: 47).

Abay, poetik şiirlerinden biri olan ve şiir sözün padişahı, söz aydınlığı dizesi ile başlayan eserinde daha çok yeni ve eski şair karşılaştırılır. Bu bazen doğrudan bazen de söylenen sözün mefhumu muhalifi üzerinden yapılır. Şiirde geçmiş şairlerin gerçeklikten kopuk şiirlerine karşılık, yeni şiirin gerçekliğe bağlı ve açık olması gerektiğine dönük kuvvetli bir vurgu vardır (Nurkatov, 2013: 330). Anılan eserde Abay, bilgisiz ve çaresiz şairi şu dizelerle betimler.

*Yabancı kelimelerle kirlenirse söz arası,
O şairin bilgisizliği ve çaresizliği. (Kunanbaev, 1957: 66)*

Buna göre şairin bilgili olması demek söylediği şiirin kelimelerini kendi dilinden seçmesi demektir. Bu anlamda şair, kendi dilinin tüm imkânlarına hâkim olmalıdır. Şiirin dili de sade olmalıdır. Nitekim Abay'ın şiir dilinin en büyük iddiası sadeliğidir. Şair hem doğru hem de gerekli miktarda kelime seçtiğinden şiirinde ahenk, estetik ve anlam yerli yerindedir. Buna karşılık Abay Kunanbayulu'ndan önceki şairlerde sade ve tasvirî ifadeler yoktur (Aymavitov-Avezov, 2016: 46). Şiirin bilgisizlik nedeniyle yabancı kelimelerle, basmakalıp ve tekrarlanan ifadelerle kirlendiği görülür. Bu durum bilgi ve his bakımından yetersiz olan eski şairin çaresizliğinden kaynaklanır.

Kunanbayulu, şairin sadece ahenkle söz söylemesinin şair olmak için yetmeyeceğine inanır. Yeni dönem şairlerinden şiirin içeriğini yeni söz kalıpları ve ifadelerle zenginleştirmesi ve mutlaka önemli konulardan söz etmesi gerektiğini eski şair modeli üzerinden vurgular.

*Önceki eski biyleri incelesem meraklanıp
Atasözü kullanarak konuşmuş, sözü kafiyeliyip.
Şairleri akılsız, cahil olduğundan
Boş şeyleri şiirleştirdi yok yere tutup. (Kunanbaev, 1957: 66)*

Şair, biylerin hitabet sanatındaki şiirli ifadeleri dikkatle incelediğinde atasözleri ve kuru kafiyeden oluşan basmakalıp ve alelade bir söyleyişle karşılaştığından şikâyet eder. Bu değişmeyen tekrarlar, yenilenmekten uzak ifadeler, manaya bir derinlik ve zenginlik kazandırmayan ahengin anlamsız olduğunu özellikle vurgular. Bu dönem şairlerinin malayani şeyleri şiir diye söylemelerinin akıllarını yeterince kullanmamalarından kaynaklandığı kanaatindedir. Düşünmeyen bu dönem şairlerinin en temel kusurlarından biri de sığ düşünmelerine neden olan cehaletleridir.

Abay Kunanbayulu'nun bu dizelerde doğrudan biyeler döneminden bahsetmesi ve açık bir karşıtlık kurması şiirin yazıldığı yıllarda daha çok Rus şair Lermontov ve Puşkin üzerine yaptığı okuma ve çevirilerle de ilişkilidir. Kunanbayulu, bu yeni tecrübelerin ışığında Kazak şiirinin büyüüp gelişmesi adına, şairlerin dünya edebiyatının başarılı ve yeni eserlerini mutlaka okuması gerektiğini kavrar. Onun yenilikten anladığı başka bir edebî zevkin eserini birebir aktarmak ya da onu keyfince yeni baştan yazmak değildir. Kendi kültürünün dinamikleri ile eseri aslından uzaklaşmadan tanımak, anlamak ve yeniliklerden kullanışlı olanları kendi edebiyatına uyarlayabilmektir (Maytanov, 2016: 49). Kunanbayulu, şairlerin yeni dönemin ruhuna uygun bir biçimde yeni şeyler söylemesi gerektiğine inanır.

Eski şairler, birinin yakını ölürse yaslıdır o dizesiyle başlayan şiirde Abay Kunanbayulu tarafından net bir biçimde betimlenir. Bunlar kobizz ve dombranın ezgisinin arkasına başarısız sözlerini gizleyen, her güç odağına övgü şiiri söyleyen, şiiri kullanarak memleket memleket dilenen buna rağmen fakirlikten de kurtulamayan bahtsız kimselerdir. Bu talihsiz insanlar; kendi halkını soyan asileri kahraman gibi anlatan, kızların güzelliklerini mübalağalı biçimde aktaran, boş zaman hikayeleri anlatanlardır (Kunanbaev, 1957: 67). Kunanbayulu, eski şairleri çok sert bir şekilde eleştirerek okuru ve şiire merakı olan gençleri yeni şiir ihtiyacına ikna etmek ister. Derinlikli bir ilmi, elindeki kanaati, şerefi, utanması, sabrı ve mutlaka bir amacı olan yeni şairlere ihtiyaç vardır.

*Hediye bekleme, verirlerse alma hiç kimseden
Neyin eksilir iyi şiir sözü söylemekten?
Sevilmeye değer insanlara saygı göster,
Uzaklaş şarkısını satarak bir şeyler kazandıran. (Kunanbaev, 1957: 70)*

Kunanbayulu'na göre yeni dönem şairi, şiirine karşılık hiç kimseden bir şey beklemez ve almaz. O şair olmanın ve şiir söylemenin zenginliğine kanaat etmelidir. Zira beklenti içerisinde şiir söylemek ya da şiirini bir şeyler karşılığında satma çabasında olmak saygı ve gerçek sevgiden uzaklaşmak demektir. Şairin bu tür bir çaba içerisine girmesi hak etmeyenlere teslim olması, boyun eğmesi anlamına gelmektedir.

Abay Kunanbayulu eski şair tipini daha da somut hâle getirebilmek için sözlü geleneğin içerisinde yer alan üç önemli şairi doğrudan anar. Şairleri kronolojik olarak kendi zamanına en yakın olandan en uzak olana doğru sıralar. Bu şairler kendi dönemleri içerisinde oldukça önemli ve kıymetli isimlerdir.

*Şortanbay, Dulat ile Buhar Cırav
Şiiri birinin yamalı, bir diğeri toplama. (Kunanbaev, 1957: 70)*

Kunanbayulı, adını açıkça andığı evvelki zaman şairlerini özgün ve yeni olamamakla itham eder. Bu nedenle Kazak şiiri de kıymetten düşmüş, kendisini zamanın şartlarına göre güncelleyememiştir. Ancak şairin hedefi doğrudan adını andığı şairler değildir. Kunanbayulı'nın eleştirdiği şairler; bu şairlerin geleneğini körü körüne takip eden, zamanın ruhuna uygun şiirlerin doğmasına, yayılmasına kayıtsız kalan hatta bunu engelleyenlerdir. Şortanbay, Dulat ve Buhar Cırav kendi dönemlerinde önemli olmakla beraber Kunanbayulı'nın çağının edebî ihtiyaçlarına karşılık üretmekten uzaktırlar.

*Maksadım dili geliştirerek sanatı yaymak,
Cahilin gözünü bırakıp gönlünü açmak.
Örnek alsın diyorum düşünen yiğitler,
Oyun eğlence düşünülmesin ilk başta. (Kunanbaev, 1957: 70)*

Yeni şair tipinin temel amaçlarından biri dili geliştirmek olmalıdır. Onun elinde şiir sanatı, cahillerin gönlünü aydınlatmalı ve onları şuur sahibi kılmalıdır. Öyle ki şair sanatını icra ederken oyun ve eğlenceyi hedeflemeden kendisini örnek alan gençleri düşünmeye heveslendirmelidir.

Abay Kunanbayulı ben yazmıyorum şiiri meşgale için dizesiyle başlayan şiirinde yeni tip şairin şiiri temel bir uğraş alanı olarak kabul etmesi gerektiğini söyler. Şair için şiir, geçimlik bir uğraş ya da boş zaman eğlencesi olmamalıdır.

*Ben yazmıyorum şiiri meşgale için,
Boş şeyleri, masalı derlemek için.
Gönlü uyanık, dili kabiliyetli,
Yazdım gençlere örnek olmak için. (Kunanbaev, 1957: 96)*

Kunanbayulı, zımnen eski şair tipinin şiiri temel bir uğraş alanı olarak görmediğini söyler. Onlar için şiir karınlarını doyuran, şöhretlerini kuran, boş zamanlarını eğlenceli hâle getiren bir meşgaledir. Buna karşılık yeni şair tipi, vizyonu ve ideali olan biri olmalıdır. Bu yeni şair modeli zihin ve dil bakımından hazır olan gençlere örneklik etme sorumluluğu ile hareket eder. Kunanbayulı şiirde yetenekli olduğu hâlde kabiliyetini süslü, eğlenceli, gösterişli sözlerle heder eden şairlere de yalvarır. Onların yaptıklarının şiirin kıymetini düşürdüğünü ve tüm emeği boşa çıkardığını söyler (Kunanbaev, 1957: 96).

Abay Kunanbayulı başkasına gönlüm kanarsın dizesiyle başlayan eserinde gerçek şair için şiirin geçici bir heves olamayacağını vurgular. Bilhassa yeni dönem şairi şiir ile o kadar içli dışlıdır ki onu istediği zaman terk etme lüksü yoktur.

*Başkasına gönlüm kanarsın,
Şiiri nereye, nasıl bırakırsın?
Onu söylerken hayallere dalarak
İçindeki derdi yok edersin. (Kunanbaev, 1057: 119)*

Dizelerden de net olarak anlaşılacağı üzere yeni dönem şairi için şiir söylemek sadece toplumsal bir faydaya karşılık gelmez. Şiir bizzat şair içindir ve ona dönük bir işlevi vardır. Gerçek şair için içerisindeki dertleri yok eden ve hayaller kurmasına vesile olan şiirin yerine başka bir şeyin konması mümkün değildir. Yeni ve gerçek şairin şiirden vazgeçmesi için aldanması, aldatılmış olması gerekir. Eski şair modelinden farklı olarak şiir söylemenin ferde dönük işlevinin şair tarafından vurgulanmış olması dikkat çekicidir.

Kunanbayulı'nın poetik şiirlerinde eski ve yeni şiir anlayışında şair meselesine dönük değerlendirmeye insanın bazı dönemleri dizesiyle başlayan eserinde de rastlamak mümkündür. Şiirde şiirin ortaya çıkış süreci bir arınma şeklinde verilir. Üslubu her ne kadar taş pınarlardan şırıldayarak akan suya benzer şekilde ahenkli olsa da şiirin içeriği çoğu zaman dünyanın yüreğe yüklediği kirlilerdir. Kunanbayulı'nın sıklıkla vurguladığı üzere yeni dönem şairi de sorumlu biri olarak zalimlere, cahillere öfkesiyle karşı durup adaleti ve aklı şiirleri yoluyla göreve çağırmalıdır (Kunanbaev, 1957: 204).

Ahenk Etkisi

Abay Kunanbayulı için şiir sözün padişahı ve en güzel hâlidir. Onun bu konudaki vurgusu daha çok şiirin var olmak için ahenk unsuruna ihtiyaç duyduğuna yöneliktir. Nitekim şiirin söze padişah olmasını söz söyleme konusunda cesareti ve donanımı olan şairlerin emek sarf ederek sözü kafiyelemesine bağlar (Kunanbaev, 1957: 66). Kunanbayulı, şiirin ahenk yönüyle sağlam olması

hâlinde sözün sade ve zahmetsizce söylenen bir biçim kazanacağına inanır. Dahası ona göre şiir ancak bu hususiyeti kazanabilirse gönüllere şefkatle dokunabilir.

Kunanbayulı sözü ahenkle söylemenin ilahî bir yanı bulunduğunu da düşünür. Dinî metinlerin bilhassa ahenkli olduğunu hatırlatarak şiirde ahengin ne denli önemli olduğunu kavratmaya çalışır.

*Evvela ayet, hadis sözlerin başı
İkişerli ilahi örnekleri geldi arası.
Kafiyesiyle ilgi çekmese söz
Neden söylesin Peygamber ile Allah'ı. (Kunanbaev, 1957: 66)*

Bu dizelerden anlaşıldığı kadarıyla şair, ahenk unsurları olarak sadece kafiyeden bahsetmez. Şiirin nazım birimleri de bir ahenk unsuru olarak verilir. Kunanbayulı; Allah ve Peygamber'in inananlara söz söylerken ikna etmek, kalplerine tesir etmek için sözde kullandıkları ahengin dini metinlerde de özellikle şiirin nazım birimlerinde de görüldüğünü belirtir. Bu vurgu oldukça önemlidir.

Kunanbayulı, kopuz ve dombıra eşliğinde topluluklara karşı şiir söyleyen eski tip şairlerin bu enstrümanların ahengi ile sözlerindeki hafifliği gizlediklerine inanır. Abay Kunanbayulı; şiirleriyle övgüler dizdiği kişilerden geçimlik menfaat temin etme peşindeki şairlerin, ahenk etkisini kişisel şöhretinin aracı olarak kullanmasını şiddetle eleştirir.

*Kopuz ve dombırayla kalabalıkta çok konuşup
Övücü şiirler söylemiş herkese ithafen.
(...)
Mal için dilini süsleyip ruhunu kiraya vererek
Mal arzusu ile kimisini aldatıp kimisini büyüler. (Kunanbaev, 1957: 67)*

Abay Kunanbayulı, şiirin temel unsurlarından olarak değerlendirdiği ahengin hünersiz şairlerin elinde şiire zarar veren bir mahiyet kazandığını belirtir. Bu tür şairler şiirde ahengi içerikle dengeleme konusunda sorun yaşar. Şiiri basit bir ahenk sanatı olarak biçimlediklerinden dinleyenlerde geçici bir etki oluştururlar. Buna karşılık sözün kıymet kaybetmesine neden olurlar. Şairlerin ahenk sayesinde toplulukları bir müddet için tesirleri altına almalarının, dünyalıklarını temin etmelerinin bedeli olarak şiir kıymetsizleşir.

*Her yerde şiiri kullanarak dilenip
Yok eder sözün kıymetini halkı gezerek.
(...)
Kazak için şiir denen bir kıymetsiz*

Boş söz görünür bunlar kafa şişirici. (Kunanbaev, 1957:67)

Kunanbayulı, şiirin ahenginin kafiye ve nazım biriminin yanı sıra kullanılan kelimelerin ses değerlerinin de dikkate alınmasıyla mümkün olacağını belirtir. Birinin yakını ölürse yaşıdır o dizesiyle başlayan eserinde şair, şiiri tarif ederken doğrudan bu konuyu dile getirir.

*Şiir denilen her bir sözün uyumu,
Toparlamak sözün uygununu, yakışanını. (Kunanbaev, 1957: 69)*

Abay Kunanbayulı başkasına gönlüm kanarsın dizesiyle başlayan eserinde de şiirde ahenk konusuna değinir. İstiareli bir söyleyişle şairi bülbüle benzeten Kunanbayulı şiirin bülbül şakıması ve feryadı ile aynı olduğunu söyler. Bülbülün mutluluk ya da hüznü sırasında dinleyene duygusunu aktarabildiği ahenk ve mananın şiirde de olması gerektiğini düşünür.

*Hem şakı hem feryat et, dili mahir
Kararmış gönlüm uyansın. (Kunanbaev, 1957: 119)*

Kunanbayulı, şiirin kulaktan gönle ulaşıp etkili olabilmesinin ancak ahenkle mümkün olabileceğini söyler. Böylelikle dinleyenin dünya derdiyle kararın gönlü aydınlanacak ve hakikate uyanacaktır. Şair, şiirin devamında bu şekilde söylenen şiiri hiç kimse dinlemese de bu şiirin şairin kendisine iyi geleceğini belirtir. Ahenkle bezenmiş, bülbül edasıyla terennüm edilmiş şiirlerin; şairlerin içlerine dönmelerini, dertleriyle yüzleşmelerini sağlayacağını düşünür. Kunanbayulı bu tür şairlerin öldüklerinde bir gün birilerine mutlaka tesir edecek kıymetli bir söz mirası bırakacaklarına inanır.

Kunanbayulı ahengin gönle tesiri konusuna insanın bazı dönemleri dizesiyle başlayan eserinde de değinir. Doğru şiiri taştan bir pınar gözünden tüm doğallığıyla sırlıdayarak akan su demetine benzetir. Şiir, doğal bir ahenkle şairin gönlünden su sırlıtısını andıran bir doğallıkla doğup her bir zerresi uyum içerisinde yatağına dökülen suya benzer şekilde ahenkle söyleyenin ve dinleyenin gönlüne dökülmelidir. Bu şekilde hem söyleyenin hem de dinleyenin gönlünde kir, kötülük ve dert adına ne varsa temizlenir.

*Şırlıdayarak tamamı uyum içerisinde,
Taş pınarın sularına benzer şekilde,
Kirlenen gönül kendi içerisinde,
Duramaz asla temizlemeden. (Kunanbaev, 1957: 204)*

Biçim Çabası

Abay Kunanbayulu, eski şiir geleneğinin mevcut koşullarda kendisini yenilemesi gerektiğine inanır. Kunanbayulu için bu yenilenme eski şiirin her bakımdan inkârı anlamına gelmez. O; Kazak şiirinin zamanın toplumsal ihtiyaçlarına, bireysel taleplerine göre eski formu üzerinden yeniden şekillenmesi gerektiğini düşünür. Daha az tekrar, daha çok özgün girişimin ise diğer milletlerin şiir, yaşayış ve düşünce tecrübesi ile ilişki kurulması sayesinde ortaya çıkabileceğini belirtir. Kunanbayulu'na göre hem Doğu hem de Batı şiirinin modern tecrübeleri Kazak şairlerine yol gösterebilecek yetkinliğe sahiptir (Ahmetov- vd., 2007: 541).

Onun eski şiirin biçimine de itirazları vardır. Poetik şiirlerinde bu konuda çok yoğun detaylar bulunmamakla beraber uygulamada itirazlarını somut örneklerle ortaya koyar. Kunanbayulu, şiirin Kazak toplumunda çok rağbet gördüğüne vurgu yaptığı şiir sözün padişahı, söz aydınlığı eserinde şiirlerin içini altın, dışını ise gümüş olarak betimler (Kunanbaev, 1957: 66). Şair, şiirde muhtevayı biçimden daha önemli görse de biçimin de ihmal edilemeyecek bir kıymette olduğunu belirtir. Bu kıymette şiir söyleyenlerin de bulunduğunu söyleyen Kunanbayulu, şiirin geleceğinden umutludur.

Kunanbayulu, süslü, kibirli, işveli, güzellik düşkünü sıfatlarıyla betimlediği şiir biçimlerinin faydasız ve hatta şiir sanatına zararlı olduğunu söyler. Bu biçim düşkünlüğünün şiirin muhtevadaki boşluğu doldurmak için kullanıldığına inanır. Yetenekli şairlerin bu yola tevessül etmemesi için adeta yalvarır (Kunanbaev, 1957: 96)

Kunanbayulu, poetik içerikli altı şiirinden beşini dörtlük nazım birimi ile yazar. Onun Fuzulî, Şemsi, Seyhâfî dizesi ile başlayan şiiri tek dörtlükten oluşur. Onun ilk şiirlerinden biri olan bu eser, aruz vezni ile kaleme aldığı iki eserinden biridir. Koşmalara özgü düz kafiye düzeni ile (aaab) söylenen bu şiirde yarım kafiye vardır.

Şair, insanın bazı dönemleri dizesiyle başlayan eserini yedi dörtlük olarak yazar. Şiir hecenin semailere özgü sekizli kalıbı ile oluşturulmuştur. Bu şiir çapraz kafiye düzeni ile (abab, cdcd, ...) kaleme alınır. Bu şiirde rediflerle birlikte yarım ve tam kafiye yoğunluğu dikkati çeker. Abay Kunanbayulu'nun poetik içerikli başkasına gönülüm kanarsın dizesiyle başlayan eseri dokuz dörtlükten oluşur. Bu şiir mâni türünde rastladığımız hecenin yedili kalıbıyla kaleme alınır. Şiirin kafiye düzeni ilk ve üçüncü dizeler serbest, ikinci ve dördüncü dizeler kafiyeli (xaxa, xbx, ...) olacak şekildedir. Şiir, daha çok tam ve az da olsa yarım kafiye esasına göre söylenmiştir. Poetik şiirlerden, birinin yakını ölürse yaslıdır o dizesiyle başlayan eser on bir; şiir sözün padişahı, söz aydınlığı dizesiyle başlayan eser ise on beş dörtlükten oluşur. Her iki şiir de mâni tipi şiirlerde rastlanan kafiye düzeniyle (aaxa, bbbx, ...) ve koşma türüne özgü on birli hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır.

Abay Kunanbayulu'nun poetik içerikli şiirlerinden ben yazmıyorum şiiri meşgale için dizesiyle başlayan eseri ise diğerlerinden farklı olarak altı dizelik beş bentten oluşmaktadır. Bu şiir; on birli hece ölçüsü ve gazel nazım biçiminde görülen ilk iki dizenin kafiyeli, diğer dizelerden tek rakamlı dizeler serbest, çift rakamlı dizeler ise ilk iki heceyle kafiyeli (aaxaxa, bbbxbx, ...) olarak oluşturulmuştur.

Abay Kunanbayulu'nun öncesindeki geleneksel Kazak şiirinde genel olarak dörtlük nazım birimi, düz kafiye düzeninde ve on birli hece ölçüsü ile oluşturulmuş (kara ölen) şiirler yaygındır. Bu şiir dışında ise kafiye düzeni ve nazım birimi değişiklik gösteren ancak daha çok yedi heceli dizelerden oluşan (cır) şiirler vardır. Kunanbayulu'nun şiirlerinde bu iki şiir biçiminden de çok örnek görmek mümkündür. Buna karşılık Kazak şiir kültürüne yeni şiir biçimleri de kazandırır. Bu yeni şiir biçimlerini geliştirirken Kazak şiir geleneğinin karakterine zarar vermeyecek şekilde Rus şiir örneklerinden de faydalanır. Kunanbayulu yeni nazım biçimleri konusunda sadece Rus şiirlerini değil, kendi özgün tekliflerini de yine Kazak şiirinin esasını bozmayacak şekilde örneklendirir. Özellikle kısalı uzunlu dizeleri birlikte kullandığı şiirler, onun Kazak şiirine yaptığı yeni biçim katkılarında bazılarıdır (Uygur, 1997: 5).

Kunanbayulu, şiirlerinde beyitle yazılan bir şiir dışında daha çok dörtlük nazım birimini kullanır. Geleneksel Kazak şiirinde rastlanan dörtlük nazım birimi dışında altılı, yedili, sekizli ve dokuzlu dizelerden oluşan bentlerle yazılmış toplam on üç şiir örneğine de rastlamak mümkündür. Ayrıca dize sayıları sekiz ile yüz altmış sekiz arasında değişen tek bentlik şiirleri de vardır. Farklı sayılardan oluşan bentlerle kurulmuş şiirleri de Abay Kunanbayulu'nun Kazak şiirine kazandırdığı örnekler arasındadır. Bu şiirlerin hemen hepsi hece ölçüsü ile söylenmiştir. Aruz ölçüsü ile söylenmiş iki şiir dışında yediden on ikiye uzanan sayılarda hece ölçüsünün kimi zaman aynı şiirde karışık biçimde kullanıldığı görülebilir. Kunanbayulu, şiirlerinde kafiyeyi hassasiyetle kullanır. Kafiye dışında ise dize başında, dize içlerinde sıkça yapılan ünlü ve ünsüz tekrarları şairin denediği yeniliklerdendir (Özel, 1999: 1-13).

İçerik Derdi

Kunanbayulu, şiirin boş ve kıymetsiz konular üzerine söylenmesine karşıdır. Buna karşılık insan hayatını kuşatan tüm olay ve durumların şiire konu olabileceğine de inanır. Bu iki durum arasında bir tenakuz yoktur. Şair, şiire konu olarak seçilecek olay ve durumlarla ilgili ciddi bir seçme yapılması, farkındalık olması gerektiğini savunur. Bu seçim çabası ve farkındalık sayesinde şiirin içi yani muhtevası dışından daha kıymetli hâle gelmelidir. Kunanbayulu, şiirin doğru muhteva ile söylenmesinin kolay bir iş olmadığını bilir.

*İçi altın, dışı gümüş sözün güzelini
Kazak'ın uygun hâle getirir hangi çocuğu? (Kunanbaev, 1957: 66)*

Abay Kunanbayulu, eski şairlerin basit söz oyunları ile olur olmaz şeyleri şiirleştirmesini eleştirir. Bu şairler hiçbir emeğe gerek görmeksizin, bir boş zaman uğraşı gibi şiir söyleyen kimselerdir. Bu tür şairlerin şiirlerinde içerik, özgün ve yeni olmaktan uzaktır. Bir keşif arzusu olmaksızın tekrara düşen eski şairler kendi halkını soyan sözde kahramanların; yeryüzünde görülmesi imkânsız, mübalağalı güzel kızların hikâyesini anlattıkları bir örnek şiirler söyler. Kunanbayulu, eski şiirlerin içeriklerini ironik bir biçimde eleştirir. Yapmadıkları üzerinden öncesinde yapılanları dikkatlere sunar.

*Söz söyledim "Hazreti Ali", "ejderhasız",
Bunlarda yok "altın çene, sarı ala kız".
İhtiyarlığı kötüleyip ölümü dileyerek
Olsun diyecek durumum yok kahraman arsız. (Kunanbaev, 1957: 96)*

Kunanbayulu için bir ölümün ardından yakılan ağıt şiirin konusu olabilir. Şairler ölümlerin ardından feryat etmek için şiiri kullanır. Düğün merasimlerini kınamende, car-car, betaşar başlıklarıyla tek tek sayan Abay Kunanbayulu; bunların şiir olmaksızın eğlenceli olamayacağını düşünür. Şair için doğumlar da şiire konu olabilecek kadar önemlidir. Ona göre hayatın başından sonuna kadar her şey şiire konu olabilir.

*Doğduğunda dünya kapısını açar şiir,
Şiirle toprağın koynuna girer bedenim.
Ömürdeki ilginç her şey şiirle,
Düşünsene boş vermeden meraklanarak. (Kunanbaev, 1957: 69)*

Kunanbayulu, yeni şairlerin şiirlerindeki içeriği hayatın gerçekliğinden hareketle oluşturduğuna ve oluşturması gerektiğine inanır. Şiir ona göre şairin ya da okurun boş zamanlarının keyifli eğlencesi olacak, gerçeklikten kopuk bir uğraş değildir. Şiir söyleyecek olan çevresinde olup bitenlere dikkat kesilmelidir. Şiir özellikle acıları, kederleri, dünyayı kirleten şeyleri ele almalıdır. Şair; bütün bunları aklın ve adaletin değerleri eşliğinde uzaktaki ve yakındaki herkese duyurmayı görev bilir.

*O an şair tüm gücüyle
Önüne arkasına bakınır.
Dünyanın kirinden arınarak,
Ortaya çıkan düşünce adına söz söyler*

*Kartal gibi bakar uzaklara,
Hüzün ile feryadı ele alır.
Kinlenip cahile, zalime,
Sıkıp atar, hayallere dalar.*

*Adalet ile akıl araçlarına
Sinatır görüp bildiklerini.
Bildirmelidir uzaktakine, yakındakine
Bunların "söyle" dediklerini. (Kunanbaev, 1957: 204)*

Abay Kunanbayulu; eski şiirin Kazak halkının sürüp giden cahilliğini beslediğine, en azından cehaletin ortadan kaldırılması için hiçbir şey yapmadığına inanmaktadır. Halkın sosyal, ekonomik, kültürel, siyaset ve sanat cepheleriyle her geçen gün daha da geri kalıyor olması onun için oldukça büyük bir problemdir. Fertten topluma tüm dinamik unsurların cehalet nedeniyle bozulduğunu düşünür. Üstelik ironik bir biçimde cehaletin tüm biçimleri bilginin yerleşik bir türü gibi algılanmakta, âdet, gelenek, örf olarak nesilden nesile suur süzgecinden geçirilmeden aktarılmaktadır (Özel, 1999: 32). Keşfin, dikkatin bilhassa söz söyleyenler eliyle yok edildiğine inanan Kunanbayulu; insanın ve toplumun yine söz söyleyenler aracılığıyla düzelebileceğini savunur. Bu nedenle şairi ve onun şiirini bu işin sorumlusu sayar. Kendisi de şiirlerinin içeriğinde olup bitenlerin teşhisini realist bir betimleme ile yapar. Sıklıkla sert ve keskin bir biçimde fertleri ve toplumu topyekûn bir değişime davet eder.

Okur/Dinleyici Eleştirisi

Şiir, öteki sanat dallarından farklı olarak sadece sanatçısı ile varlık sahasına çıkabilen bir sanat dalı değildir. Bu sanat dalı var olabilmesi için okurunu/dinleyicisini de varlığının bir parçası hâline getirmek zorundadır (Kundakçı-Bacıklı, 2019: 2231). Denilebilir ki şiir için okuyucu/dinleyici hayatı bir öneme sahiptir.

İnsanın şiir okuması yahut dinlemesi bilinçli bir seçimse bu eylemlerin mutlaka bir kılavuzluğa ihtiyacı vardır. Şiiri ciddiye alan şairler, okurlar ya da dinleyiciler bu eylemlerin neticesinde kişilikleri, kimlikleri adına şiirden bir kazanç sağlamayı amaçlıyorsa bu kılavuzluk kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak değerlendirilmelidir. Şiir okuma eylemi, insanın ait olduğu bütüne ve bu bütün içerisindeki yerine dönük şuur kazanma sürecinin zorluklarını yenme konusunda en kullanışlı kalkanı ve silahıdır. Bu nedenle her savunma ve taarruz aracının kullanımına benzer şekilde şiir okuma ile ilgili bir öğrenme süreci de olmalıdır (Özel, 2016: 21-28).

Abay Kunanbayulı öncelikle şiir okurunun ya da dinleyicisinin bu eylemleri bilinçle yapmasını arzular. Kunanbayulı, Şiir sözün padişahı, söz aydınlığı başlıklı şiirinde eski şairlerin bilinç ve keşifle ilgili olmayan, sadece eğlenmeye dönük şiirlerini eleştirirken şiir okurunu da açıkça uyarır. Sözün kendisi ile biçim ve amaçları bakımından düzeldiğini buna karşılık da dinleyici ve okurların da düzelmesi gerektiğini vurgular. Onların boş ve temelsiz olayların anlatıldığı şiirleri can kulağıyla dinlemesini eleştirir.

(...)

Boşu boşuna gün geçirecek hikâyeleri

Dinlerdin her sözünü bin sayarak. (Kunanbaev, 1957: 67)

Kunanbayulı yukarıda adı verilen şiirin son kısmının neredeyse tamamını bir şiir okuma kılavuzu gibi biçimlendirir. Şiirle doğru irtibatı kuramayan halkın içerisine düştüğü sorunlu durumlar analiz edilir. İnsanların temeli akıl olan doğru sözlere ilgisizliğinden yakınan Kunanbayulı, boş sözlere karşı alakada direnmelerini ve eleştiriler karşısındaki küskün tavırlarını oldukça sert bir şekilde tenkit eder.

Akıllıca söze ilgisiz, halk tembellik eder,

Alıştığım sadece budur diye ayak direyerek.

Kibirlice yiyip dolaşan bilgisiz çok,

Atıverirsem kırılma, çok kötüleyerek. (Kunanbaev, 1957: 67)

Abay Kunanbayulı; okurun şiirde utanma, şeref, sabır ve gaye gibi erdemleri araması gerektiğini düşünür. Okurun ya da dinleyicinin sığ düşünceler yerine derin düşünce ve ilme dönük bir arayışının olması gerektiğine inanır. Oysa döneminde yaygın durumun böyle olmadığı kanaatindedir. Bunun sebebi de eski şiir anlayışının sözün kadrini kıymetini düşürmesidir. Yeni şiir anlayışının okuruna da bu nitelikler adına kılavuzluk etmesi gerekmektedir.

İnsaf, utanma, şeref, sabır, gaye

Bunları gerekli görmez hiç kimse beğenip.

Derin düşünce, derinlikli ilim ihtiyacı duymaz,

Yalan ile iftirayı yün gibi dövüp (kabartarak artırır). (Kunanbaev, 1957: 67)

Kunanbayulı, birinin yakını ölürse yaşlıdır o başlıklı şiirinde okur ile ilgili analizlerini sürdürür. Şairleri okurlara ve dinleyicilere kılavuzluk etme konusunda yönlendirir. Doğru okur yahut dinleyicinin, midesi ile yaşayan değil; hayata gönlü ve zihni ile bağlananlar olduğunu vurgular. Bu niteliklere sahip olanlara da her zaman değil, doğru zamanda söylemek gereklidir.

Karnı tok hakikî cahil anlamaz sözü,

Sözü anlar, gönül gözü olanlar.

Kadrini güzel sözün bilir insana,

Bulmadan deme ona da söyleme zamanını. (Kunanbaev, 1957: 70)

Aynı şiirde Kunanbayulı yersiz ve yanlış zamanda şiir söylemenin tehlikelerini de somut olarak anlatır. Ona göre toplumda gerçek sözün değerini bilen insan sayısı azdır. Ayrıca dinleyici ya da okur kitlesi sözün tamamını dinleyebilecek kadar bile sabırlı değildir. Bu karakterdeki insanlar bilhassa derin düşüncenin ve bir amacın eseri olan söz varlıklarını oldukça sığ bir biçimde tenkit ederek itibarsızlaştırır. Bu da şairin alay konusu olmasına neden olmaktadır.

Çoğu toplulukta söz bilen insan azdır,

Böyle yerde söz söyleyip olma gülünç.

Birisi o tarafa, birisi bu tarafa çekerek,

Tamamını sözün dinlemediği için bırak Kazak'ı. (Kunanbaev, 1957: 70)

Abay Kunanbayulı başkasına gönlüm kanarsın dizesiyle başlayan eserinde ise bir şairin okura duyduğu ihtiyacı çok net bir biçimde tasvir eder. Ona göre şiir var olmak için mutlak bir biçimde bir dinleyene veya okuyana muhtaçtır. Hiç kimse bunu yapmasa bile şairin kendisi onu varlık sahasına çıkarmak için kendi sözünün okuruna dönüşebilir. Önceki şiirlerinde olduğu gibi bu eserinde de şiiri anlamının cehaletten ve kabalıktan uzaklaşmakla mümkün olabileceğini söyler.

Kara yüzlü, gezip dolaşan,

*Gerçek cahil neyi anlasın?
Gönlünde ateş var olan,
Kulağını düşünceli kişi versin. (Kunanbaev, 1957: 119)*

Kunanbayulı'na göre sözün kıymetlisini, hususi olarak şiiri anlayacak kişi o derece azdır ki toplumda bu tür insanlar tuhaf karşılanır. Şiiri sadece görünüşte dinleyip şaşırın bin cahilden, sözün aslına eren bir ilim erbabının yeğ olduğunu düşünür.

*Ne faydası var bin cahil,
(Şiirin) Dışını dinleyip şaşırırsa?
Ondan başka bir bilge,
İçindeki sırrı fark etsin.*

*Kendinizi de düşünün,
Ne çeşit bir insansınız?
İlim de yok, beyin de yok
Bozkırdaki hayvansınız.*

*Yüreğinle düşünmez,
Kulağınla kavrarsın.
Bunu gördüğün hâlde onlara
Neden hâlâ sürekli anlatırsın? (Kunanbaev, 1957: 120)*

İlim ve düşünme yeteneği olmayan insanın bozkırdaki hayvandan bir farkı olmadığını söyleyen şair, kendisine de kızar. Zira eski şiir ahlakına tutkun olan bu kaba saba insanların şiiri yürekleri ile değil de kulakları ile duyup anlamaya çalışmalarına rağmen hâlâ onlara bir şeyler anlatmaya çabalamaktadır. Doğrusu kendisine dönük bu öfke sahici değildir. Kunanbayulı'nın okuru/dinleyiciyi sarsıp kendine getirmek için başvurduğu bir yöntemdir.

Dil ve Üslup İnşası

Şiirin dili, günlük hayatta ya da ilmî alanda kullanılan dillerden farklı olarak edebî sahaya has bir dil dünyasının içerisinde yer alır. Bu dil çeşidi, malzemesini yine diğer dil alanları gibi aidiyet bağıyla bağlandığı milletin dil hazinesinden alır. Ancak şiir dili tanzim edilen yani nazım biçiminde yeniden üretilen; alışılmış gramer kalıplarının dışına çıkarak sıradan dil hususiyetlerinden farklılık gösteren; her bir kelimesi özenle seçilen ve maharetle kullanılan; kelimedeki cümleye katmerli anlam yüküyle tedaisi zenginleştirilen; ölçü, kafiye, anlam ve çeşitli ses oyunları ile ahenkle süslenen; başkaca bir dile ya da nesre aktarılırken kendisinden eksilen özgün bir dil formudur (Çetişli, 2010: 19-41)

Abay Kunanbayulı şiir dilinin özgünlüğünün farkındadır. Bu dilin kıymetini şiir sözün padişahı, söz aydınlığı dizesi ile başlayan eserinde takdir eder. Şiir dili onun için sözün padişahıdır. Bu dil sözlerin en güzeldir ve güzelliğini emeğe borçludur. Kolayca söylenece de yüreğe dokunacak kadar duyguludur. Ahengi ve anlamı yerli yerindedir. Bunlar şiir dilinin ideal formudur. Kunanbayulı'nın Kazak şiirine kazandırmak istediği yeni biçim şiir dilinin ideal hâlidir. Eski şiirin dili çok emek gerektirmeyen ve özgünlük içermeyen bir özellik gösterir.

*Şiir sözün padişahı, söz aydınlığı,
Emek vererek kafiye cesur bilgesi.
Dile kolay, yüreğe şefkatle dokunarak
Tamamen pürüzsüz olsun baştan ayağa. (Kunanbaev, 1957: 66)*

Bu dilin özgün olmakla birlikte millî dil üzerine kurulması şarttır. Dilin sadeliği, okuyup dinleyende karşılık bulması bu açıdan önemlidir. Şiirin ahengi ya da sözün kolaylığına anlam feda edilmemelidir. Şair şiirinin dilini kurarken bu unsurlar arasındaki dengeyi sağlayabilecek beceriye sahip olmalıdır. Şayet bunu başaramaz ve şiir dilini yabancı, gereksiz sözlerle kirletirse bu onun şiir sanatındaki yeteneksizliğine ve bilgi eksikliğine delalet eder. Ayrıca dildeki kirlenme Abay'a göre sadece bilgisizlikten ve çaresizlikten de kaynaklanmaz. Kimi zaman dil, bilhassa eski şairlerde görüldüğü üzere daha fazla kazanmak için sözü süsleme çabasıyla da kirletilebilir. Bu şairler, keyiflerince eğip büktükleri cerbezeli dilleri sayesinde insanların gözünü boyayıp onları etkileyerek daha çok kazanmak ister.

*Yabancı kelimelerle kirlenirse söz arası,
O şairin bilgisizliği ve çaresizliği.*

(...)

Mal için dilini süsleyip ruhunu kiraya vererek

Mal arzusu ile kimisini aldatıp kimisini büyüler. (Kunanbaev, 1957: 66-67)

Kunanbayulı'na göre dilin geliştirilmesi şair için bir sorumluluk, şiir içinse görevdir. Şair, birinin yakını ölürse yaslıdır o dizesiyle başlayan şiirinde bu duruma açıkça vurgu yapar. Böylelikle şiir sanatı yayılacak ve cehalet ortadan kalkıp insanlar şuur sahibi olacaktır.

Maksadım dili geliştirerek sanatı yaymak,

Cahilin gözünü bırakıp gönlünü açmak. (Kunanbaev, 1957: 70)

Abay Kunanbayulı, şiirin boş zaman uğraşı olmadığını savunduğu ben yazmıyorum şiiri meşgale için dizesiyle başlayan eserinde dil konusuna da gönderme yapar. Ona göre gençlere örnek olma derdindeki yeni tarz şairin gönlü uyanık, dili de kabiliyetli olmalıdır. Şairin kullandığı şiir dili, nezaket yoksunlarının anlayabileceği bir dil değildir. Bu dili anlayabilmek için istekli, hevesli olmak şarttır. Eski şairler ise dili, muhataplarını derin uykulara düşürmek için kullanır. Onların derdi gençlere örnek olmak değildir.

(...)

Gönlü uyanık, dili kabiliyetli,

Yazdım gençlere örnek olmak için.

Bu sözü nezaketsiz anlamaz, hevesli anlar,

Gönül gözü açık, dinçler içindir. (Kunanbaev, 1957: 96)

Şiirde üslup; şairin dünya görüşünden, hayata bakışından, yaşama biçiminden hareketle oluşturduğu özgün ifade tarzıdır. Şair duygularını, düşüncelerini ve hayallerini bu hususi ifade tarzıyla dile getirir. Şair üslubu ile dilin soyut, sanal ve âna ait karakterini kalıcı hâle getirme çabası içerisinde (Çetin, 2004: 196). Abay Kunanbayulı da üslup sahibi bir şairdir. Onun Kazak şiirine getirdiği temel yeniliklerden biri de üslup niteliğidir. O Kazak şiirini anonim karakterinden kurtarıp şahsî bir nitelik kazandırmak ister. Bunu da üslup sayesinde başarır.

Kunanbayulı'nın şiiri ironik bir hiciv ile lirik bir tarz içerse de temelde bir hatip üslubuna dayanır. Onun şiirde aradığı üslubun niteliklerini poetik şiirlerinde yer alan kızıl dil ifadesi verir. Şairin kızıl dil ifadesi ile kastettiği dinleyenin yüreğine tesir eden, onu heyecanlandırıp etkileyen, ikna eden ifade kabiliyetidir. Daha çok hatiplere özgü bu üslup sayesinde sözün sahibi muhatapın duygularını harekete geçirip onu bir eylem konusunda ikna ederek yönlendirir (Dadebayev vd., 2016: 120). Kazak şiirinde eski ile yeni arasında bir bağlantı da içeren bu ifade, işlevini özellikle Abay Kunanbayulı öncesindeki dönemde yitirmiş gibidir. Çünkü bu üslubun ihtiyaç duyduğu özgünlük kaybolur.

Kunanbayulı benimsediği hitabet üslubunu eski şairler ve onların dinleyicileri, okuyucuları için ironik bir biçimde ele alır. Bu dönem şairlerin şiirlerindeki içerikler ile ilişkilendirdiği kızıl dil üslubunu süse, alışılmış kalıp içeriklere ve boş söze boğulmuş, derinlikten yoksun olmakla itham eder.

Söz söyledim "Hazreti Ali", "ejderhasız",

Bunlarda yok "altın çene, sarı ala kız".

İhtiyarlığı kötüleyip ölümü dileyerek

Olsun diyecek durumum yok kahraman arsız.

Aşırı kızıl (süslü ve alışılmış) değil diye öğrenmeyiniz,

Kökü derin söz fazla, dikkat ediniz. (Kunanbaev, 1957: 96)

Abay Kunanbayulı başkasına gönlüm kanarsın dizesiyle başlayan şiirinde ise hitabet üslubunu olumlu bir içerikte kullanır. Kendi üslubunu bu ifade ile betimleyen Kunanbayulı, bülbül istiaresini de kullanarak kararmış gönülleri uyandırmayı hedefler.

Hem şakı hem feryat et, dili mahir

Kararmış gönlüm uyansın.

Ağlasın, gözlerden yaş aksın,

Göğsüm boyansın. (Kunanbaev, 1957: 119)

Dizelerden anlaşıldığı kadarıyla Kunanbayulı duygusunu; kabiliyetli bir hatip gibi dinleyene, okuyana geçirme çabası içerisinde. Böylelikle onları ikna ederek istediği yönde harekete geçirme arzusunda.

Sonuç

Bağımsız bir edebî birikim olarak XV. yüzyılda ilk ürünlerini veren Kazak edebiyatı, daha çok sözlü biçimde ve şiir türünde eserlerin icra edildiği bir edebî teşekküldür. Göçebe yaşam tarzının yaygın olduğu Kazak Türklerinde şairler eserlerini daha çok toplumsal ihtiyaç esaslı üretir. İlk dönem Kazak şiiri epik bir karakter gösterir. Kazak Türkçesinin sistemli ve gelenekli bir dil olmasında hayatın geneline hitap eden şiir icrasının büyük etkisi vardır. Epik dönemin karakteristik şairleri olan cıravlar ve cırşılar amacı ve ezgisi yönüyle farklılık gösteren destan türündeki eserleri telif yahut ezberden söyleyen sanatkarlardır.

Kazak toplumunun XVIII. yüzyılda yarı göçebe bir hayat tarzına geçmesi ile beklentiler, ihtiyaçlar da değişir. Özellikle inanç, eğitim ve ticaretin biçimlediği bu dönemde eskiye göre daha lirik şiirler söyleyen akınlar yaygındır. İslam dininin oldukça etkili olduğu bu devrede toplumun önemli meselelerinin yanı sıra küçük insanın durumu ve sorunları da şiire konu olur. Halkın doğrudan hayatına dokunan akınlar halktan da yakın ilgi görürler. Gezerek sanatını icra eden akınlar toplumun eğlenme, ümitlenme ve dinlenme ihtiyaçlarına cevap verecek bir işleve karşılık gelen icralarda bulunurlar. Çarlık Rusya'nın etkisinin arttığı XIX. yüzyılda Kazak edebiyatında sömürgecilik faaliyetlerine karşı verilen mücadele konu edinilir. Felaketlerle dolu olan bu yüzyılda Kazak halkının yaşadığı zorlukların, çaresizliğin ve Çarlık Rusya'sının zalimliğinin anlatıldığı, sonradan zar zaman akınları olarak adlandırılan hususî şairlerin etkili olduğu bir edebî hareket başlatılır.

Kazak edebiyatı XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra modern bir biçim almaya başlar. Kazak edebiyatının modern döneminin kurucuları arasında Abay Kunanbayulı, Ibray Altınşarin ve bilimsel çalışmalar ile Çokan Velihanulı sayılabilir. Kazak şiirini Doğu- Batı etkisinde zamanın ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlemeye çalışan Abay Kunanbayulı bir yandan aldığı medrese eğitimi diğer yandan da şahsi gayretleriyle kendisini yetiştirir. Kunanbayulı Rusça öğrendikten sonra Rus şair ve yazarların eserlerinden Kazakçaya çeviriler yapar. Yönetici olan babasının yanında toplumsal hayatı yakından gözleme ve tanıma fırsatı bulur. Genç yaşta sözü dinlenen bir hatip ve toplum lideri olarak kabul görür.

Kunanbayulı'nın şairliğindeki gelişme süreci ise toplum idaresindeki yoğun çalışmaları nedeniyle kırklı yaşlara kalır. O bir şair olarak kendi kültür köklerinden beslenmekle birlikte artık ihtiyaçlara cevap vermeyen eski şiir modelinin değişmesi gerektiğine inanır. O dönemde mevcut gerçeklikten kopan ve şahsî şöretler ile çıkarlara hizmet etme aracına dönüşen şiiri daha saygın bir noktaya taşımaya amaçlar. Eski ve yeni şiiri özellikle poetik yönlendirmeler içeren altı şiirinde şairlerin durumu, ahenk etkisi, biçim çabası, içerik derdi, okur/dinleyici eleştirisi, dil ve üslup inşası bakımından kıyaslar. İronik göndermeler ve açık eleştirilerin yanında doğrudan tavsiyelerin, tekliflerin de bulunduğu bu poetik şiirler yeni yetişen Kazak şairleri kadar düşünce adamlarına da ilham verir.

Etik Komite Onayı: Etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Ahmetov, Z., Tilepov, C., Mamrayev, B., & Kadirmambetova, S. (2007). Kazakistan Edebiyatı. *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi-9*, 529-621. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Altınmakas, L. (2014). *Hanlık Devrinden Günümüze Örneklerle Kazak Edebiyatı*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Aytmatov, C., & Avezov, M. (2016). Abay'ın Sanatı ve Hizmeti (Ö. Küçükmehtemoğlu, Çev.). *Temrin*, 75, 44-47.
- Baytursunulu, A. (2013). Kazaktın Bas Akını. S. S. Korabay (Ed.), *Ulı Dala Tulğaları Seriyyası Abay (İbrahim) Kunanbayulı* (s. 94-101). Adebıyet Alemı Baspası.
- Bökeyhan, A. (2013). Abay (İbrahim) Kunanbayulı. S. S. Korabay (Ed.), *Ulı Dala Tulğaları Seriyyası Abay (İbrahim) Kunanbayulı* (s. 88-93). Adebıyet Alemı Baspası.
- Çetin, N. (2004). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Öncü Basımevi.
- Çetişli, İ. (2010). *Metin Tahlillerine Giriş 1 – Şiir*. Akçağ Yayınları.
- Dadebayev, C., Mukhadieva, K. (Ed.), et al. (2016). Abay ve Biylerin Sözü. *Abaytanuv – Tandamalı Enbekter*, VIII, 114-148.
- Çariyfolıa, E. (2004). *Abay Turalı Fiylosofiyyalık Traktat*. Kazak Üniversitesi.
- İsmail, Z., & Çınar, A. A. (1995). *Abay*. Kamer Matbaacılık.
- Klyashtornıy, S. G., & Sultanov, T. İ. (2004). *Kazakistan Türkün Üç Bin Yılı* (D. A. Batur, Çev.). Selenge Yayınları.
- Koç, K., İşina, A., & Korganbekov, B. (2007). *Kazak Edebiyatı I*. IQ Sanat Yayıncılık.
- Kunanbaev, A. (1957). *Abay (İbrahim) Kunanbaev Şiğarmaları – Ölender men Poemalar* (C. I). Kazaktın Memlekettik Körkem Adebıyet Baspası.
- Kundakcı, M., & Bacaklı, Y. (2019). Şakerim Kudayberdiulı'nın Şiirlerinde Düşünme Hâlleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 2229-2242.
- Maytanov, B. (2016). Muhtar Avezov'a göre Puşkin ve Abay (H. Öztürkçü, Çev.). *Temrin*, 75, 48-51.
- Nurkatov, A. (2013). *Şiğarmaları* (C. I). Ana Tili Baspası.
- Özdemir, A., & Kerimbekova, B. (2019). *Metinlerle Yeni Kazak Edebiyatı*. Ferfir Yayınları.
- Özel, İ. (2016). *Şiir Okuma Kılavuzu*. TİYO.
- Özel, K. G. (1999). *Abay Kunanbayev'in Şiirleri İnceleme-Metin-Aktarma* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uygur, C. V. (1997). Kazakların Büyük Dâhisi Abay. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-7.

Structured Abstract

Kazakh literature makes a modern start in the second half of the 19th century. The new needs arising from politics, economy, and lifestyle impose new expression patterns. The loss of the nomadic lifestyle of the Kazakhs, the settlement of the Russians in the region, and the modern life based on industrial production forced Kazakh literature to change. Poetry, the main genre of Kazakh literature, is greatly affected by this change. Because poetry used as a tool for personal fame does not produce anything for society. This disrupts social life's harmony and deepens social consciousness's trauma.

Abay Kunanbaiuly, who observes these closely due to his father's job, begins to search for a solution. After a serious mental preparation process, he reconsiders the old understanding of poetry in terms of all its elements, with its exemplary and pioneering practices in the genre. Kunanbayuli does not initiate a destructive struggle between old poetry and new poetry. He seeks renewal in moderation. Abay Kunanbayuli, who grew up nourished by tradition, wants to update the existing resources as required by the needs of the age. He reveals his perspective on old and new poetry in his six poems, which include poetic principles extensively, although they are also included in his other poems.

It is possible to say that Kunanbaiuly questions old and new poetry traditions through the elements of poet, harmony, form, content, reader or listener, language, and style. According to Kunanbaiuly, old and new poets should be different in terms of their goals and performance abilities. Old poets produce poems for personal fame, to make money, and to have fun. Unlike them, new poets should work to improve the language, spread art, and be beneficial to society. He also does not find it appropriate for old poets to perform poetry with their instruments in their hands, without making any effort, using empty words and memorized models. New poets should work on the entire poem, starting from the word, and produce original and useful texts.

Kunanbaiuly thinks that poetry is something that requires courage. According to him, the greatest example of courage is for a poet to turn ordinary words into poems by taking into account their rhyme and sound characteristics. While turning words into poetry with harmony, their simplicity should not be harmed. Kunanbaiuly believes that poetry must contain elements of harmony to be effective. But harmony must arise from the poem itself. He criticizes the old poets for hiding their empty words behind instruments. He sets an example for new poets in terms of harmony and form by using new rhyme shapes and meters in his poems.

Abay Kunanbaiuly is a poet who expands and renews the content of Kazakh poetry. He argues that understated and real-life subjects should be addressed in poetry instead of the unrealistic subjects of the past. He thinks that the content of poetry is as valuable as gold. He states that touching people's lives and rebuilding society is possible with poetry. Poetry can only achieve this by addressing issues related to life. He complains that the poets before him saw poetry as a leisure pursuit and did not give due importance to the content.

Kunanbaiuly, one of the modern names of Kazakh poetry, thinks that the reader or listener is as responsible for poetry as the poet. According to him, qualified poetry that cannot find its readers cannot rise to the level of existence. He criticizes the blind devotion of poetry listeners or readers to old poetry. He attributes their easy abandonment of new poetry to ignorance, laziness, and the rudeness of their souls. The listeners of the new poetry are people with gentle souls who stay away from ignorance. They are people of understanding who live under the influence of consciousness, not habits. The listeners of the new poetry are people with gentle souls who stay away from ignorance. They are people of understanding who live under the influence of consciousness, not habits.

According to Kunanbaiuly, poetry is a language development activity. Language is one of the essential tools for thinking. In old poetry, language is used in a repetitive manner that has lost all its rich connotations and is confined to rote patterns. In those works, poetry does not have a function such as improving the language. The old poets speak directly and only to the ear. Kunanbaiuly argues that in new poetry, the language should be developed with rich expression opportunities so that it can reach hearts. According to him, the new poem should be able to convey the poet's feelings to the listeners or readers and have the power to persuade them to take action.